

Toen Boeddha een olifant was

De mooiste boeddhistische dierenverhalen

Geschreven en geïllustreerd door

Mark W. McGinnis

*Opgedragen aan mijn kleinzoon
Samuel Atticus Cutler*

Toen Boeddha een olifant was – Mark W. McGinnis
Oorspronkelijke titel: When the Buddha Was an Elephant
Oorspronkelijke uitgever: Shambhala Publications, Inc., Boston, Massachusetts, USA.

© 2015 Mark W. McGinnis
© 2016 Nederlandse vertaling: Uitgeverij Panta Rhei
Grafische vormgeving Michel de Boer

Vertaling uit het Engels: Aleid Swierenga

ISBN 978.90.8840.148.0
NUR 304/728

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie,
internet of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Inleiding

De olifant en haar moeder	11
Het wilde zwijn en de tijger	13
De parkiet	17
De gevangen aap	19
De gevlekte hertenbroers	21
De ganzen en de zon	23
De kwartel en de kraai	27
De slang, de dokter en de jongen	29
De vis en de heilige	31
Het hert en de kluizenaar	33
De ezel en de leeuwenhuid	35
De uil, de beo en de papegaai	37
Het aapje en de slangenbezweerder	41
De olifanten, de houtbewerkers en de koning	43
Het gouden hert en de koopmanszoon	47
De haviken, de visarend, de schildpad en de leeuw	51
De apen en de boze waterreus	55
De goudkleurige pauw en de jager	57
De leeuw en de tijger	61
De gebroeders papegaai	63
De berggeit en de jakhalzen	65
Het geitje en de panter	67
De vogel en de aap	69
De slang en de kikker	71
De duif en de kraai	73
De jakhals en de koopman	75
De olifant en de dieven	79
De gans en haar zoon	81
De aapjes en de dorpsfruitboom	83

De adder en de jonge monnik	87
De leeuw met zwarte manen en de boom	89
De aap en het parelsnoer	91

Inleiding

In het jaar 2000 ging ik naar India om enkele boeddhistische pelgrimstochten te ondernemen en onderzoek te doen voor mijn eerste boek met boeddhistische dierenverhalen, *Buddhist Animal Wisdom Stories*. In Bodh Gaya, waar de Boeddha tot zijn wonderbaarlijke inzicht kwam, vond ik in de boekwinkel van de Mahabodhi-tempel het uit zes delen bestaande verzamelwerk *The Jataka*, bewerkt door E.B. Cowell en tussen 1895 en 1907 uitgegeven. In dit monumentale werk, dat bestaat uit 550 verhalen, vertelt de Boeddha over zijn incarnaties als mens en als dier die aan zijn verlichting voorafgingen. Deze op schrift gestelde bron vormde de grondslag voor mijn eigen eerste verhalenbundel.

Vijftien jaar later ben ik naar de Jataka teruggekeerd voor dit nieuwe boek. In mijn inmiddels behoorlijk gehavende kopie van Cowells verzameling deed ik inspiratie op voor nieuwe verhalen. De Jataka maakt deel uit van een gigantische verzameling werken, die samen de boeddhistische Pali-canon vormen. Deze bevatte oorspronkelijk verhalen met een moraal die moest worden onderwezen aan kindmonniken in boeddhistische kloosters, waaruit ze konden leren hoe ze zich in hun leefgemeenschappen en gezinnen dienden te gedragen. Net als in de oorspronkelijke Jataka-verhalen vinden we hier morele thema's als het navolgen van hen die ouder zijn dan jij, het uitoefenen van wijs leiderschap en eerlijkheid. Je kunt in deze verhalen niet heen om de dood, die soms het gevolg is van een verkeerde beslissing. Enkele van deze verhalen lijken misschien nogal cru, ze vallen echter in het niet bij ons eigentijdse entertainment en het dagelijkse nieuws.

Mijn reis als kunstenaar heeft me langs vele wegen gevoerd, waarvan weinige zoveel voldoening schonken als die welke tot dit werk en zijn voorganger hebben geleid. De problemen waarvoor ik me gesteld zag bij een dergelijk boek – het illustreren van literatuur – eisten het uiterste van mijn kunnen, maar het oplossen daarvan was een ware vreugde.

Ik hoop dat kinderen en volwassenen plezier aan dit boek zullen beleven en het met anderen zullen delen.

Mark W. McGinnis

De olifant en haar moeder

Lang geleden leefde er diep in het woud ten noorden van Varanasi een prachtige, grote olifant, die de kudde die zij aanvoerde had verlaten om voor haar blinde moeder te kunnen zorgen. Ze bracht de oude olifant vruchten en bladeren en die was haar dochter heel dankbaar voor haar liefdevolle zorg.

Op een dag, toen de dochter voedsel aan het zoeken was, hoorde ze een diep steunen en snikken. Waar kwam dat vandaan? Ze trof een jammerende houtvester aan, die hopeloos verdwaald was. Toen de man de gigantische olifant op zich af zag komen, begon hij van angst te beven en zette het op een lopen.

‘Wees niet bang’, riep de olifant hem achterna. ‘Waar kan ik u mee helpen?’

De man bleef staan en zei: ‘Vriendelijk dier, ik ben verdwaald en kan de weg naar huis niet vinden. Ik zwerf hier nu al dagen rond en verga van de honger.’

De olifant tilde hem op, zette hem op haar rug en bracht hem naar een boom vol vruchten. Ze liet hem zijn buikje rond eten en bracht hem vervolgens naar een groot, bekend pad, vanwaar hij de weg naar huis gemakkelijk kon vinden.

Toen hij eenmaal weer thuis was, kon de man er maar niet over uit hoe magnifiek die olifant qua lichaamsbouw en karakter was. Helaas was hij een hebzuchtig man en in plaats van dankbaar te zijn voor het medeleven van het dier begon hij snode plannen uit te broeden. Hij dacht: ‘De lievelingsolifant van de koning is onlangs gestorven en deze olifant is een stuk groter. Als ik met hulp van zijn mannen dit dier kan vangen, wordt ik vast rijk beloond.’

Hij ging dus met het nieuws van de grote olifant naar de koning van Varanasi. Deze was opgetogen te vernemen dat er zo’n mooi dier bestond. Hij schonk de houtvester een grote beloning en stuurde hem er met zijn meest bekwame mannen op uit om de olifant te vangen. Ze troffen haar aan bij een meertje met lotusbloemen, waar ze stond te drinken. De mannen omsingelden haar en zetten strikken uit. De olifant was zich de aanwezigheid van de mensen heel goed bewust en wist dat ze hen, als ze dat wilde, allemaal kon doden, maar dat lag niet in haar aard. Ze liet zich dus vangen en toen ze de houtvester zag, die zich schuilhield in de bosjes, dacht ze: ‘Zo beloon jij dus mijn vriendschap!’

De moeder van de olifant werd vreselijk ongerust toen haar dochter niet terugkwam. Was haar misschien iets overkomen? Ze jammerde: ‘O, mijn lieve

dochter, al groeien om mij heen nog zulke mooie bomen en staan de prachtigste bloemen in bloei, de wereld is echt een donker oord zonder jou.'

De olifant werd naar de koninklijke stallen gebracht, gewassen en opgetooid. De koning was verrukt toen hij het grote dier zag en liet haar het lekkerste eten voorzetten. Maar ze at geen hap.

Toen dat de koning ter ore kwam, ging hij naar de olifant toe en vroeg: 'Groot, nobel wezen, waarom eet je niet? Ik behandel en voer je alsof je van koninklijken bloede bent. Eet alsjeblieft.'

De olifant antwoordde: 'Mijn blinde moeder komt nu in het woud van de honger om, want ik ben er niet om haar voedsel te brengen. Al staan er nog zulke lekkernijen voor mijn neus, ik zal ook van honger omkomen. Ik kan niet eten als zij niets te eten heeft.'

De koning was een goed mens. De toewijding van de olifant aan haar moeder raakte hem diep. 'Je bent vrij om te gaan, lieve vriendin', zei hij. 'Mijn mannen zullen je terugbrengen naar het woud, zodat jij voor je moeder kunt zorgen.'

Toen de olifant eenmaal weer bij het meertje met de lotussen stond, zoog ze snel haar slurf vol water en haastte zich naar haar zwakke, blinde moeder toe. Het lieve dier sproeide het water in de lucht en gaf haar moeder zo een verkoelend bad.

De oude olifant zei bij zichzelf: 'Regent het nu tijdens het droge jaargetijde? Mijn dochter is de enige die zo'n verfrissende nevel kan brengen.'

'Ja, ik ben het!' riep haar dochter en de twee olifanten verstrengelden hun slurven in een liefdevolle omhelzing. De grote olifant bracht haar moeder vruchten en vertelde haar alles wat haar was overkomen.

'Wat een geweldige koning is dat!' zei de moeder. 'Moge zijn koninkrijk bloeien en moge hem een lang leven beschoren zijn.'

Het wilde zwijn en de tijger

In de streek ten zuiden van Gaya vond lang geleden een dorpstimmerman in het woud een jong wild zwijn in een val. Hij nam het biggetje mee naar huis en hield het bij zich als huisdier. De big groeide uit tot een heel groot, slim everzwijn met indrukwekkende, scherpe, gebogen hoektanden. Daarmee hielp hij de timmerman houtblokken om te keren en met z'n hoektanden ontdeed hij het hout van de schors. Het was een heel nuttig en behulpzaam dier, maar hij was ook ontzettend sterk en de timmerman begon er gaandeweg over in te zitten dat de andere dorpingen het everzwijn uit angst zouden doden. Dus ook al hield hij vreselijk veel van het dier, toch bracht hij hem op een dag heel diep het woud in en liet hem daar vrij.

Het wilde zwijn liep dagenlang rond op zoek naar een goede plek om te wonen. Eindelijk vond hij een mooie grot, waar rondom overal eetbare knollen, wortels en vruchten te vinden waren. Daar voegde zich een hele troep andere wilde zwijnen bij hem.

'Blij jullie te zien', zei het zwijn van de timmerman. 'Mag ik bij jullie komen wonen?'

'Het is een prachtige, maar ook een gevaarlijke plek', zei de aanvoerder van de roedel. 'Elke morgen komt hier namelijk een tijger die pakt wat hij pakken kan.'

'Elke morgen?'

'Ja, elke morgen.'

'Eén tijger en dat terwijl jullie zulke vervaarlijke hoektanden hebben?!'

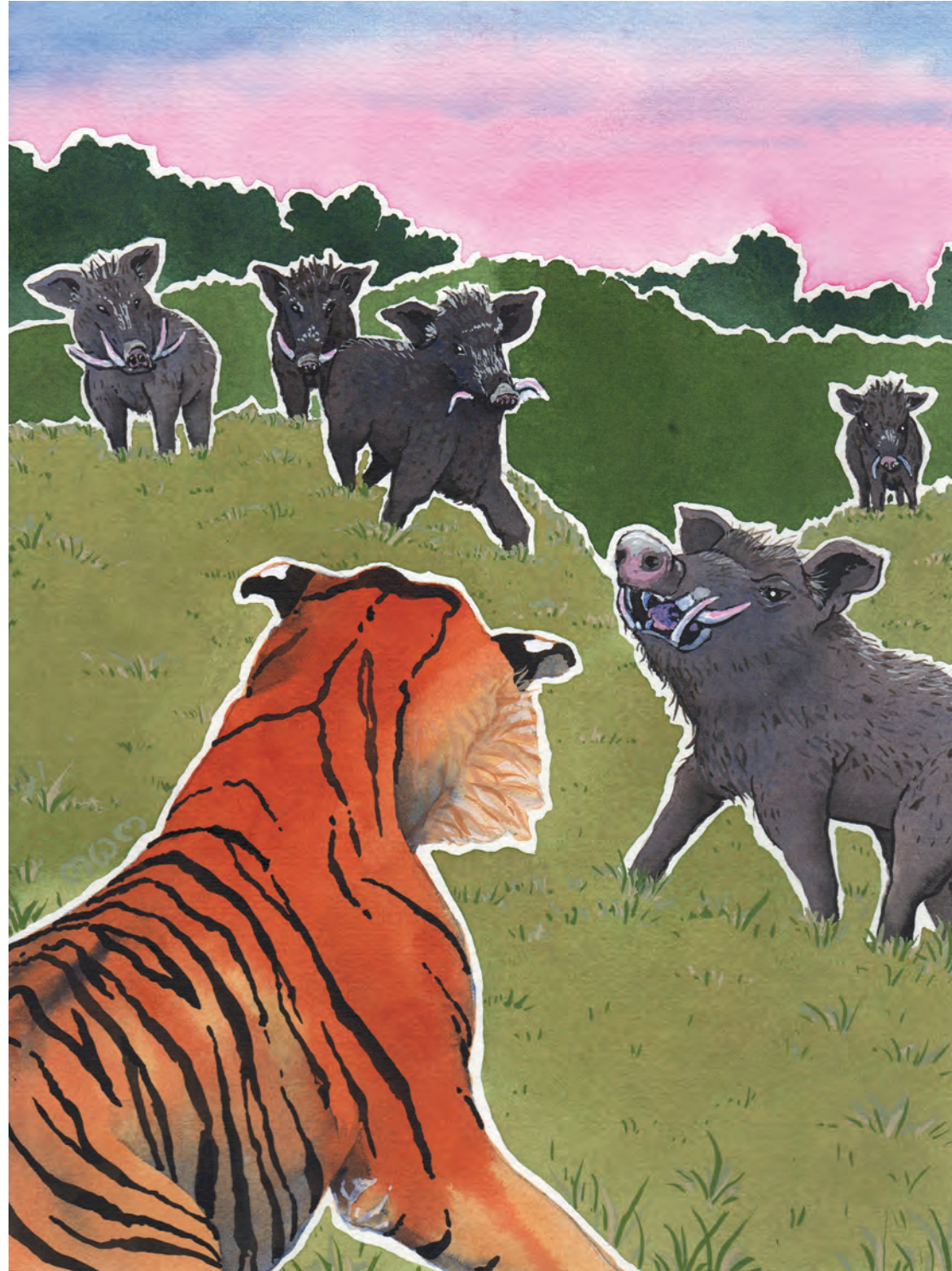
'Ja.'

'Daar zullen we dan eens gauw een eind aan maken', zei de ever van de timmerman.

De volgende morgen vroeg, vóór het aanbreken van de dag, stelde hij de wilde zwijnen op: de zeugen met hun jongen in het midden, daaromheen de vrouwtjes zonder jongen met de jonge wilde zwijnen en ten slotte aan de buitenkant van de roedel de sterke mannetjes met hun lange, scherpe tanden.

Met de ochtendzou arriveerde de tijger. Hij zocht naar een biggetje voor zijn ontbijt. Toen hij de formatie wilde zwijnen zag, was hij met stomheid geslagen en stond verbaasd naar ze te loeren. De wilde zwijnen loerden terug. Met ont-

blote tanden kwam de tijger naar de troep gekropen. De ever van de timmerman deed een stap naar voren en schudde zijn kop. Zijn lange hoektanden glommen in het roze ochtendlicht. De andere grote wilde zwijnen kwamen samen met hem naar voren. De tijger keek naar die vervaarlijk puntige barricade en bedacht hoe gemakkelijk die hoektanden zijn prachtige vacht konden doorboren. Hij draaide zich om en verdween in het woud.

‘We hebben gewonnen!’ zeiden de wilde zwijnen. ‘Zo zie je maar weer: Samen sta je sterk!’

Vanaf dat moment woonde de roedel wilde zwijnen in die voedselrijke omgeving onder aanvoering van het wijze, dappere everzwijn van de timmerman.

De parkiet

Lang geleden leefde er aan de kust van India, niet ver van Mumbai, een parkiet. Hij had een goede inborst en had de zorg op zich genomen voor zijn ouder wordende ouders, die niet langer zelf voedsel konden zoeken. Ze konden niet goed meer zien en vlogen langzaam en onzeker. Ze bleven in hun nest en hun zoon bracht hun vruchten om te eten. Maar in het bosje waar hij gewoonlijk het voedsel haalde zaten heel veel vogels en apen en het werd steeds moeilijker om voedsel te vinden.

Op een dag zag de parkiet vanaf een berg aan de kust in de verte een eiland liggen met daarop een stel prachtige mangobomen. Het was een lange vlucht, maar het lukte hem. Op het eiland groeide heerlijk fruit in overvloed. De parkiet at zelf zijn buikje rond en verzamelde meer vruchten voor zijn ouders.

Toen hij terugkwam bij het nest, at zijn vader van het fruit en zei: 'Zoon, dit fruit komt niet uit ons gewone bosje. Het komt van het eiland in de oceaan, is het niet?'

'Ja, vader, dat is zo.'

'Zoon, parkieten die daar naartoe gaan leven niet lang. Het is te gevaarlijk. Ga alsjeblieft niet nog eens naar dat eiland!'

Maar de volgende dag kon de zoon aan niets anders denken dan aan het zoete, sappige fruit. Hij vergat wat hij zijn vader beloofd had en ging op weg naar het eiland. Daar aangekomen, at hij tot hij niet meer kon. Toen hij een grote rijpe mango zag, plukte hij die af voor zijn ouders. Hij vloog terug naar de kust, maar omdat zijn buik zo vol en de mango in zijn klauwtjes zo zwaar was, viel het hem steeds moeilijker. Hij daalde ongemerkt steeds dichterbij het zeeoppervlak en zag, omdat hij zo verzwakt was, de grote golf niet aankomen. Hij werd onder water gesleurd en kwam nooit meer boven.

Zijn arme ouders kwamen ook om omdat hij hun geen voedsel meer bracht. De hebzucht van de parkiet leidde niet alleen tot zijn eigen ondergang maar ook tot de dood van zijn geliefde familieleden.

De gevangen aap

Lang geleden zag een jager in een boom aan de rand van het Himalaya-gebergte een heel mooie aap zitten. Het schoot hem plotseling te binnen dat de vorst van Lucknow dol was op apen. Hij ving het dier dus en bracht het naar het paleis. De koning was er erg blij mee en gaf de jager een grote beloning. De aap diende de vorst lange tijd en leerde allerlei kunstjes. Zo kwam hij er ook achter hoe de mens in elkaar zit. Ten slotte besloot de vorst de aap voor zijn jarenlange dienst te belonen en hem zijn vrijheid terug te geven.

Hij liet dezelfde jager naar het hof komen en zei: 'Breng deze aap terug naar de plek waar je hem hebt gevangen en laat hem daar vrij.'

De jager deed wat hem werd opgedragen en de aap vond al snel de groep waar hij bij hoorde. De meeste apen herinnerden zich hem niet, maar sommige ouderen herinnerden zich hem wel degelijk. De jonge apen hoorden dat hij bij de koning in dienst was geweest en waren gefascineerd.

Ze kwamen naar hem toe en zeiden: 'Vertel ons alstublieft wat u van het samenleven met de mensen hebt geleerd.'

'Nee', zei de aap, 'liever niet.'

'O, alstublieft!' bedelden de jonge apen.

'Nou, vooruit dan maar', zei de aap, 'maar jullie zullen het niet leuk vinden om te horen. De mensen roepen de hele tijd: "Van mij, van mij!" en weten niet dat rijkdom en bezit dingen van voorbijgaande aard zijn. Ze roepen: "Goud! Goud! Goud!", maar ze kijken nooit naar de heilige waarheid. De vrouwen zijn al even hebzuchtig als de mannen, ze kwetteren: "Mooie kleren! Lekker eten! Kostbare sieraden!", maar de rijkdom van het hart kennen ze niet.'

'Stop!' riepen de jonge apen. 'We willen niets meer horen!' Ze hielden hun handen voor hun oren, klommen hoog in de bomen en hebben de aap nooit meer gevraagd naar de manier waarop de mensen zich gedragen.

De gevlekte hertenbroers

Lang geleden woonde er dichtbij het koninkrijk Magadha een grote kudde gevlekte herten, aangevoerd door een wijze, oude hertenbok. Toen hij heel zwak begon te worden, besloot hij de kudde in tweeën te splitsen, waarbij hij zijn twee zonen, Luckie en Blackie, ieder over de helft van de kudde aanstelde.

Het was oogsttijd in de velden rond Magadha en de dikke, volle aren van het graan vormden voor de herten een grote verzoeking. De boeren waren echter vastbesloten om hun gewassen te beschermen en legden valkuilen, klemmen en valstrikken om hun velden aan.

De wijze, oude hertenbok riep zijn zoons bij zich. 'Het graan is gerijpt', zei hij, 'en de boeren hebben hun vallen opgesteld om de domme herten die hun velden bestormen te vangen. Elk jaar proberen velen van ons bij die akkers te komen. Houd jullie kudden erbij vandaan. Breng ze naar de bergen en zoek voedsel op plekken waar het veilig is. Als de oogst is binnengehaald, kunnen jullie terugkomen.'

'Natuurlijk, vader', zeiden de zoons. Ze bogen hun kop en namen afscheid. Ze haalden hun kudden bijeen en gingen op weg.

De jagers uit die streek waren op de hoogte van de jaarlijkse trek van de herten naar de bergen en sommige jagers verstopten zich op schuilplaatsen langs het voornaamste pad. Maar toch leidde Blackie zijn kudde daarlangs, want het was een breed en vlak pad en bood de snelste weg naar de bergen. Hij trok er met zijn kudde langs op klaarlichte dag en toen ze bij de jagers kwamen, werd bijna een kwart van zijn kudde gedood.

Luckie daarentegen bracht zijn kudde langs een kronkelpaadje naar de bergen. Het was een moeilijke tocht en ze kwamen maar heel langzaam vooruit, maar daar dreigde geen gevaar van jagers. Luckie ging alleen 's nachts met zijn kudde op pad. Ze kwamen bij de grazige bergweiden zonder dat er ook maar één dier verloren ging.

Na een paar maanden, toen ze wisten dat de oogst binnen was, keerden de kudden terug naar het dal. Blackie, die van dit avontuur niets had geleerd, ging langs dezelfde weg terug en verloor opnieuw een kwart van zijn kudde.

Luckie koos dezelfde langzame maar veilige route door de bergen en kwam

behouden met al zijn herten aan.

Toen de wijze, oude hertenbok de beide kudden zag – de ene groot en welvaarend, de andere klein en uitgedund – riep hij uit: ‘Blackie, grote stommeling! Jij hebt de gemakkelijkste weg genomen! Je hebt de helft van je kudde de dood in gejaagd, terwijl je broer is teruggekomen zonder dat hij ook maar één hert heeft verloren.’

De oude hertenbok gaf Luckie de leiding over de beide kudden en vanaf dat moment leefden de dieren onder zijn zorgzaam, wijs leiderschap.

De ganzen en de zon

Lang geleden woonde er op het Manasa-meer in het Himalaya-gebergte een troep ganzen. De aanvoerder van de groep was een wijze, ongelooflijk grote vogel, die de andere ganzen op hun vluchten leidde en de jonge ganzen leerde hoe ze zich binnen de troep dienden te gedragen.

Op een dag kwamen er twee jonge vogels naar de leider toe die zeiden: ‘Wij zijn jong en sterk. Wij winnen elke wedstrijd die we met onze vrienden aangaan. Wij kunnen even snel vliegen als de zon en dat willen we bewijzen.’

De oude gans zei: ‘Ook al geloven jullie het misschien niet, de zon is de snelste van alle dingen. Als jullie proberen sneller te vliegen dan de zon, komen jullie zeker om.’

De jonge ganzen waren echter zeer van zichzelf overtuigd. Ze knikten hun leider toe, maar vertrokken om hun grote plan ten uitvoer te gaan brengen.

De volgende dag vlogen ze weg om de zon te verslaan. Ze stegen steeds hoger op in de lucht. Een van hun moeders, die iets over hun plannen had vernomen, vloog naar de leider toe: ‘Mijnheer, mijn zoon en een andere gans zijn samen een snelheidswedstrijd aangegaan met de zon. Ze zijn vastbesloten om te winnen, maar ik houd mijn hart vast voor hun veiligheid!’

‘Ja, die dwaasheid mag je wel verontrusten’, zei de leider. ‘Ik zal kijken of ik iets kan doen.’

Met krachtige vleugelslagen klom hij pijlsnel de lucht in en haalde de jonge ganzen al gauw in. De ene stond op het punt van uitputting te bezwijken. Hij viel weliswaar uit de lucht, maar de oude gans ging onder hem vliegen en ving hem in zijn zachte vleugels op. Hij bracht hem naar de rand van het meer en ging terug om de tweede gans te halen. Die was sterker dan de eerste en toen de leider naast hem kwam vliegen, riep hij: ‘Ik kan het, ik kan de zon verslaan!’ Op dat moment bezwijmde hij echter ook en viel uit de lucht. Weer maakte de leider een duik en ving hem in zijn vleugels op. Hij bracht hem naar het meer en legde hem zachtjes op de grond naast zijn vriend.